

Børneloven 1905

Socialdemokraten Peter Sabroe (1867-1913) var vokset op under fattige kår i Aarhus. Både som politiker og som journalist forsøgte Sabroe at sætte fokus på børns vilkår. Han afslørede f.eks., hvordan børnehjemsbørn blev dårligt behandlet. Foto i "Borgere i byens råd - Medlemmer af Århus bys borgerrepræsentation og byråd" af Ole Degn og Vagn Dybdahl, Universitetsforlaget i Århus, 1968.

I 1905 vedtog folketinget "Lov om Behandling af forbryderske og forsømte Børn og unge Personer". Som navnet antyder, havde loven et dobbelt formål: Det ene var at beskytte samfundet mod forbryderspirer uden ligefrem at sende dem i fængsel sammen med mordere og voldtægtsforbrydere. Det andet var at tage hånd om børn, som ikke fik en ordentlig opvækst - hvad enten det var hos deres forældre, hos plejeforældre eller på børnehjem.

Værgerådernes tilsyn med udsatte børn

Med børneloven blev også oprettet kommunale værgeråd og et Overværgeråd. Det var deres opgave at gribe ind, når børn blev forsømt, misrøgtet eller mishandlet eller var i fare for at blive kriminelle. Ofte var det politiet der anmeldte familier til værgerådet, men det kunne også være en læge eller skolelærer, der bad rådet om at undersøge en familie nærmere.

Værgerådet havde mulighed for at give advarsler - eller på visse betingelser fjerne barnet fra hjemmet. I sådanne tilfælde skulle overværgerådet godkende fjernelsen.

De fjernede børn

Når børnene - med eller uden tvang - blev fjernet fra hjemmet, blev de enten anbragt hos en plejefamilie, på en

opdragelsesanstalt eller på et børnehjem, alt efter omstændighederne. Forældremyndigheden blev frataget forældrene, og børnene var nu under overværgerådets myndighed.

Når børnene var blevet fjernet

Plejefamilierne kunne være helt almindelige familier, der havde et ønske om at tage vare på et barn, men som oftest var det nok familier, der enten havde brug for de penge, man fik i plejeløn eller for børnenes arbejdskraft - eller begge dele.

Opdragelsesanstalterne var en mulighed for samfundet for at få uopdragne og ulydige drenge og piger tilbage på den rette vej. Når man fjernede dem fra deres vante omgivelser, mente man, at man kunne genopdrage dem væk fra den vej, de havde slået sig ind på - ofte den kriminelle. Livet på en opdragelsesanstalt indebar hårdt arbejde, en hård tone samt en hård opdragelse der fulgte tidens standard - med tæsk, spanskrør og isolering i små rum eller celler. Mange opfattede derfor opdragelsesanstalterne som ungdomsfængsler.

Børnehjemmene var oprettet af private mennesker, og var rettet mod børn, hvis forældre ikke kunne tage sig af dem. Børnehjemmene skulle helst være små med 15-30 børn, og have en forstanderinde eller et forstanderpar, der dannede et rigtigt hjem for børnene og gjorde dem til en familie. I realiteten var det ofte ikke sådan.

Tilsyn med børnehjem

Efter loven i 1905 kunne børnehjem søge om statsanerkendelse. Det betød, at de fik tilskud men også blev underlagt tilsyn af en overinspektør. For politikerne og børnevennen Peter Sabroe var vedtagelsen af 'Børneloven' efter sigende den lykkeligste dag i hans liv. Peter Sabroe havde utrætteligt afsløret skandaler på børnehjem, hvor børnene blev sultet eller banket - eller begge dele. Børneloven satte dog ikke en stopper for skandalerne.

Et værgerådsmedlem fortæller

I 1915 fortalte et værgerådsmedlem til bladet "Kvinden og Samfundet", at hun havde været medlem af det lokale værgeråd siden 1905. Og videre bl.a. om to typer plejefamilier:

"Enkelte af Plejehjemmene er barnløse og har modtaget et lille Værgeraadsbarn, som saa har faaet fuld Barneret; men de fleste er Smaakaarshjem, som af Mangel paa

Arbejdskraft søger at faa et Plejebarn af en ældre Alder, for derved at skaffe sig billig Hjælp. Børn, der anbringes i saadanne Hjem, faar ikke der nogen Far og Mor; men naar de, der sætter Børnene ind i Verden, ikke selv vil være Far og Mor for dem, kan man heller ikke forlange, at den offentlige Forsorg skal skaffe dem Forældrekærlighed. Børnene faar i disse Hjem lært at arbejde, de faar Føde og Klæder og Hvile som Smaafolksbørn, de er i et Hjem og lærer et Familieliv at kende, og som Regel viser de sig ogsaa i Skolen kvikke og veltilfredse. Ganske vist kan Arbejdet undertiden være svært nok, og der kan ogsaa være en Del tilbage at ønske i Retning af Kærlighed og Omhu for dem, men alligevel - naar man tænker paa de Forhold, disse Børn kommer fra, maa det sikkert betragtes som et stort Gode for dem at komme ind i saadanne Hjem, og være med i det trofaste, ihærdige, retskafne Arbejde for det daglige Brød."

(Kilde: "Historiske temaer". Aargang 0. Rigsarkivet)